SR®

13

Něco z Alenky

Scénář : na motivy Lewise Carrolla "Alenka v říši divů"
Zvuk : Ivo Špajl
Střih : J. Glaserr
Kamera : Svatopluk Malý
Hraje : Kristína Kohoutová
Režie : Jan Švankmajer

Motto I : Uvidíte film pro děti.
Motto II: Možná pro děti.
Motto III: A teď zavřete oči, jinak nic neuvidíte.

Ano ,vím to. Jsem barbar.Tedy v jistém smyslu.Dodnes jsem totiž nečetl Carrollovu Alenku v říši divů.Ne že bych nechtěl. To ne.Kdo by nechtěl,ale dodnes se mi ji nepodařilo sehnat.Ani na půjčení. Ale možná proto mě tolik upoutala /ona mě nadchla, ale schválně jsem to slovo nepoužil,protože mi Egon Čierny vytkl, že při svých článcích moc nadšeně chválím/ verze,kterou natočil Jan Švankmajer,a kterou jsem měl možnost vidět v předváděcí síni Olympik 25.ledna tohoto roku.

Je to už skoro 120 let /možná i víc/ co Alenka poprvé vyšla a nejen uchvátila,ale i ovlivnila už celé generace dětských i dospělých čtenářů.Její humor logického nonsensu je totiž stále živý a současný.Snad i proto láká filmaře ke stále novým pokusům filmového ztvárnění,vlastně už od dob němého filmu.A většinou neúspěšným. Příčinou je prý snaha o co nejvěrnější přepis předlohy,jejíž bezprostřednost a vtip přitom berou za své.Jedním z typických příkladů by prý mohl být MacLeodův film z roku 1933,v němž snaha o zachování dekoru původních Tennielových kreseb přinutila herce obléci

se do těžkopádných kostýmů,pod nimiž ztrácely svou osobitost i takové hvězdy jako třeba Gary Cooper.Nevím,neměl jsem možnost vidět.Disneyova kreslená verze z roku 1951 /již jsem naopak měl možnost kousek vidět / zase obětovala líbivosti veškerý hlubší smysl díla.

Jak napovídá název "Něco z Alenky",vyhnul se ve svém filmu Švankmajer nebezpečí takového přepisu,i když v zásadě zachovává základní dějovou osu Carrollova příběhu.

Alenka je sama v pokoji plném hraček.Přesto se,jak se zdá,nudí.Náhle zaslechne podivné zvuky a vzápětí se vydává po stopách bílého,vycpaného králíka,který oživl,přímo v pokoji se rozběhne k obzoru,kde stojí v rozoraném poli otlučený stůl a zmizí v jeho šuplíku,plném školních potřeb.

Stejnou cestou se vydá i Alenka.Dostane se do pustého sklepa a při pronásledování králíka se propadne do výtahu /tzv. paternosteru/ v němž klesá skrz sklepy plné těch nejpodivnějších zavařenin a kompotů.Rychlost sestupu se stále zrychluje a Alenka se nakonec propadá do pokoje,až na potlučený stůl úplně prázdného.Poté,co se strop okamžitě zacelí,se začne rozhlížet. Spatří dveře,ale jsou zamčené.V zásuvce šuplíku najde malinkatý klíček.Jen pasuje do malinkatých dvířek umístěných v rohu velkých dveří.Aby jimi mohla projít,vypije lahvičku inkoustu a zmenší se do velikosti panenky.Protože však předtím položila klíček na stůl,už na něj jako panenka nedosáhne.Naštěstí je tu koláček, který ji zase vrátí do původní velikosti,jenže to už zase neprojde malinkými dvířky ,ke kterým má klíček.To je k pláči.A skutečně. Alenka se dá do pláče,pláče a pláče až vypláče tolik slz,že pokoj zatopí a hladina Alence sahá až po krk.

Přijíždí malý námořníček,který Alenčinu hlavu,použije jako ostrůvek,na kterém si chce připravit oběd.V okamžiku,kdy je hotovo a on se chystá usednout k hostině,přestane to Alenku bavit. Zatají dech a potopí se.Pak se jí podaří odemknout velké dveře a vzápětí se v potoce slz opět už zase jako malá panenka dostává ven a putuje dál.Potkává při tom zajíce březňáka,bláznivého kloboučníka,podivné živé ponožky,svede boj s podivnými kostrami ptakorys a záludným Vaňkem,aby se nakonec setkala s krutou karetní královnou a dostala se před podivný dsoud,v němž ona krutá královna naostále žádá "Srazte jí hlavu".

A pak už jsme zase v Alenčině pokoji.Byl to jen sen?Zdá se,ale tu náš zrak spočine na prázdné vitríně,ve které měl být vycpaný,bílý králík...

Jan Švankmajer,který letos 4.září oslaví 55.narozeniny, natočil Alenku jako svůj 20.film.Ačkoliv byl natočen v zahraniční produkci,vznikl v Praze a tvůrce ho jako český film označuje. Poprvé se promítal na loňském Berlinále,v informativní sekci,kde vzbudil příznivý dojem.V současnosti se hraje v Anglii a v USA,

kde se dostal do široké distribuce a je velmi úspěšný.Dokonce prý byl navržen na Oscara.U nás zatím nic.Jako vždy.Že bychom čekali, až nám film někdo nabídne?

Na mě osobně ve filmu nejvíc zapůsobila souhra animovaných postav s jedinou herečkou .Její jí Kristína Kohoutová,která mě naprosto okouzlila jak bezprostředností a naivitou svého projevu, tak i způsobem,jakým mluví za Alenku i za všechny ostatní postavy.A co jsem si uvědomil až druhý den,zvukovou stránku filmu tvoří kromě hlasu Alenky jen ruchy.Absenci hudby jsem vůbec nepostřehl.

Taky jsem se dozvěděl,že ve filmu je mnoho postaviček,převzaných ze starších ,krátkometrážních filmů Jana Švankmajera,které v mnoha případech neprošly u prověrkových komisí,založených v roce 1969-1970.Byly to například ony starobylé hračky pocházející ze Žvahlava /1971/ prvního pokusu nafilmovat příběh Alenky.Tehdejší ředitel UPF film zavrhl a označil za pornografii,neboť úvodní titulky byly "naplácávány" na holý zadek/který mimochodem patřil Švankmajerově dceři/.Ony podivné ptakoryby pak zase pocházely z Historie Naturae.

Pokud bych se měl zamyslet nad tím,který film ve mě v lednu zanechal největší dojem,aniž bych přitom rozlišoval žánry,pak dozajista zvítězil film Něco z Alenky a na celé čáře porazil i takové filmhity jako je třeba Top Gun. A teď už mi zbývá jen jedno.Sehnat knihu,která byla na prvopočátku toho všeho-Alenku v říši divů.

P.S.: O filmu psalo i Kino č.15 rok 1988 na str.13 .

Pavel Kolář

Zemřeš, kdy budeme chtít

Zmmě : ČSSR
Kamera: I. Popek
Námět : Z. Jurjev
Scénář: O. Kosek
Režie : O. Kosek
Hrají : P.Skarke,J.Pohen, J. Kačer, M. Rosůlková, D. Vacková, R. Paluzga, L. Lakomý, M. Horák, T. Jirman, etc.

Nestává se to často, ale občas přece. V programu vysílání ČST se objeví televizní inscenace se SF motivy. Došlo k tomu třeba také v sobotu 8. července, kdy se 21:30 začala televizní inscenace Zemřeš, kdy budeme chtít, natočená na motivy SFrománu Z. Jurjeva Kandidáti smrti. Vědom si faktu, že televizní film těžko kdo bude natáčet na video, aby ji pak mohl prezentovat v budoucnu , rozhodl jsem se obsah i atmosféru pečlivě zachytit a zaznamenat. Člověk, v tomto případě čerstvý redaktor, míní, příroda, v tomto případě roztržitost, mění. A tak mohu bohužel poskytnout jen velmi stručný a povrchní pohled na tuto TV podívanou.

Děj filmu je vlastně tragickým detektivním případem, který se odehrává ve světě, kde soudce a porotu nahradily elektronické počítače, kdy jednou z forem trestu je zásah do lidského mozku, kdy vnější zdání spravedlnosti pouze maskuje žraločí praktiky, boj o moc, boj o kariéru, peníze a zase peníze. Je to doba, kdy lidský život nemá pro dravce ukrývající se pod maskou sladkých úsměvů žádnou cenu. Všichni lidé jsou osamocení, protože ztratili schopnost pomoci jeden druhému, navázat vzájemný vztah. Stali se loutkami v rukou mocných, kterým je dovoleno vše.

Je sychravý den. Nevlídné studené a téměř liduprázdné ulice profukuje studený vítr. Statný muž s plnovousem a energickým pohledem, který tak trochu skrývá za stříbrnými obroučkami brýlí, si přitáhne límec kožíšku ke krku, přejde ulici a usedne do svého vozu. V tom k němu přistupují dva muži:

"Jste Lanzo Guerrera ?"

"Ano, stalo se něco ?" zeptá se nechápavě muž a nespouští ruku ze zapalování.

"Vystupte si z vozu!"

"Nechápu."

"Vystupte !!"

Zmatený muž neochotně otevře dvířka vozu a vystoupí. Cvaknou pouta a jeden z mužů užaslému Guerrerovi oznamuje, že je zatčen pro vraždu. Pro vraždu dívky, jejíž jméno,jak později tvrdí,vůbec neznal.

Lanzo Guerrera ovšem není jen tak někdo. Je majitelem firmy, která vyrábí dětské hračky. Jeho zatčení by mohlo způsobit firmě krach. Akcionáři firmy se proto okamžitě pustí do horečné činnosti, jejíž výslednicí by mělo být Guerrerovo osvobození.

\+ + +

Randall je obhájce. Dosti paradoxní zaměstnání v době,kdy případy řeší elektronické soudy se svou matematickou přesností a tudíž neovlivnitelnou objetkivností a nahradily tak úplně soudce a poroty. Není tedy divu, že je bez práce.

Když mu jednoho dne v kanceláři zazvoní telefon, netuší ještě, jak změní celý jeho život. Je to klient, velká firma vyrábějící hračky. Její zástupce žádá Randalla,aby se ujal jejich případu. Advokát samozřejmě ochotně přijímá, konečně si tedy něco vydělá, a okamžitě odjíždí do vězení, kde se má setkats obviněným Guerrerou.

Po krátkém setkání se okamžitě pouští do práce. Jeho bývalá praxe detektiva je mu velice vhod,neboť u soudního přelíčení mohou uspět pouze fakta. Jeho úkol se ukazuje daleko složitější. Ať se totiž snaží postavit obhajobu na čemkoliv, neustále naráží na fakta jasně mluvící proti jeho klientovi. V domě, kde k vraždě došlo,všichni tvrdí, že Guerreru znají, že ho tady často vídali, a že tu byl i v den vraždy. Jeho bohatá milenka, se kterou prý strávil večer,to popírá. Je totiž vdaná a závislá na bohatství manžela,o které by rozvodem přišla. Na vražedném nástroji jsou nalezeny Guerrerovy otisky prstů.

Případ je zdá se jesný. Lanzo Guerrera je vrah.Přesto je Randall na pochybách. Naléhavý tón v zoufalém Lanzově hlase ho neustále nutí váhat, ne-li věřit, že je jeho klient nevinný.

Přichází den soudu. Role obhájce je tu nesnadná. Jak přesvědčit elektronický soud, který nelze na klientovu stranu naklonit brilantní řečí, jako to kdysi dokázal Perry Mason. Lze pouze na misku vah přikládat fakta. A ta mluví proti! Poslední ránu dává hlasová zkouška, kdy je porovnáván hlas Lanza Guerrery a vraha, jehož hlas byl nalezen na pásku v magnetofonu mrtvé. Oba hlasy jsou totožné. Lanzo Guerrera je odsouzen.

Může si zvolit jeden ze dvou trestů. Trest smrti nebo Totální přeměnu, což je zásah do mozku, který z člověka udělá bázlivého, apatického klidase, který se nebouří, neprotestuje. Stává se poslušnou loutku.

Guerrera si vybírá totální přeměnu, ale současně se odvolává. Má na to podle právě možnost. Bude tedy na 40 dní zmrazen a uložen do hibernační kóje. Randallovi tak poskytne dalších 40 dní na pátrání. Těsně před injekcí prosí Randalla,aby ho neopouštěl a pomohl mu. Je nevinen. Už to není energický majitel velkého podniku.Je to zoufalý člověk rozhodnutý bojovat do posledního okamžiku, ale také prosící o život. "Já ji nezabil!" zní Randallovi v uších když opouští soudní budovu. Musí si ty peníze zasloužit. Pátrá dál a dostává se až do rodiny významného vědce,fyzika, jehož dcera kdysi,kvůli Guerrerovi, učinila neúspěšný pokus o sebevraždu.

Elegantní žena, zprvu odmítá o svém bývalém vztahu s Guerrerou mluvit, ale naopak se zdá, že se jí zalíbil Randall. Když se loučí, je pozván na další návštěvu, ovšem soukromou, netýkající se případu Guerrera.

V případu se začínají objevovat drobné trhliny. Drobné mezery, které se stále rozšiřují. Nekonec advokát zachytí slibnou stopu. Guerrerův řidič. Ten den měl volno, ale zapomněl na to a přijel. Všechno viděl. Randal s úžasem poslouchá. Ano! Guerrera je nevinen!

" Byl byste ochoten svou výpověď zopakovat i před soudem?"

"Ano, proč ne. Vždyť je to všechno pravda."

Randall okamžitě vyráží.Přichází však pozdě. V malém domku na předměstí nalézá už jen tuhnoucí mrtvolu. Než stačí cokoliv zjistit, ucítí na krku chladný dotyk kovu. Pomalu se narovná ale v tom pocítí prudkou ránu do týla. Zatmí se mu před očima a pak již upadá do černé prázdnoty bezvědomí.

\+ + +

V pokoji svítí ostré světlo. Randall pomalu přichází k sobě, z rány za krkem vystřelují vlny bolesti a ostré bílé světlo nepříjemně bodá do očí.

Když bolest konečně trochu ustoupí a obhájce úplně přijde k sobě,spatří před sebou známý obličej. Otec bývalé Guerrerovy milenky Olgy, významný vědec, fyzik, kterého před nedávnem sám navštívil. Zdá se, že se blíží rozuzlení případu Guerrera.Rozuzlení, které je na druhé straně zpečetěním Randallova osudu. To však ještě netuší. Vědec se se sladkým úsměvem omlouvá za poněkud nečetrné pozvání k návštěvě a pak se k nemalému údivu rozpovídá. Ano, samozřejmě, že je Guerrera nevinen. Všechny důkazy jsou falšované. Ale vždyt...otisky prstů! Nic snadnějšího než vyrobit rukavice s příslušnou daktyloskopickou perforací. A co hlasová identifikace, která se nedá falšovat? Profesorova pýcha. Přístroj, který dokáže napodobit kterýkoliv lidský hlas tak dokonale, že oklame i soudní počítač a jeho speciální hlasový program. Práce na jeho vývoji taky trvala profesorovi téměř 15 let.

Randal žasne, ale dovídá se další a další věci. Například to, čím se vlastně pan profesor živí. Na objednávku mocných tohoto světa totiž připravuje falešná obvinění proti různým lidem, které je třeba odstranit. Obvinění, podepřená dokonale připravenými "důkazy" jsou naprosto věrohodná. Stejně jako u Lanza Guerrery.

" A co ti mrtví? Ta dívka a ten řidič ?!"

"Oh, to je smutná, ale nutná vedlejší položka tohoto podnikání. Podotýkám, že naprosto zanedbatelná. Ta dívka, kterou Guerrera mimochodem opravdu neznal, byla výchozím bodem pro rozvinutí osnovy. Ten řidič, s tím jsme nepočítali a pravdu řečeno vám musíme pane Randalle poděkovat, že jste nás na tuto naši chybu upozornil."

Advokát zbledl, vedlejší, zanedbatelná položka. Takže proto se pan profesor tolik rozpovídal:

" Takže já mám být další zanedbatelná položka?"

" Ale, pane Randalle..." vědec se sladce usmívá, ale jeho sladká slova jsou ve skutečnosti naprosto srozumitelnou výhrůžkou. Buď bude spolupracovat, nebo pak je mu líto, protože Olga si pana advokáta velice oblíbila. Ten si bere čas na rozmyšlenou, ale nakonec je nucen stejně profesorovu nabídku přijmout. Nějaký čas se neděje nic. Čas ubíhá v rozhovorech s profesorem a jeho dcerou. Dovídá se mnohé věci.

Jednoho dne se objevuje profesor s prvním úkolem:

" Je potřeba připravit obvinění a najít důkazy."

" Kdo to je a proč..." chce vědět Randall.

" Nevím, je to prostě zakázka. Nikdy se neptám kdo a proč. Radil bych vám totéž!"

Randall přikývne, ale v hlavě už mu zraje jiný plán. Ještě pořád má šanci zachránit život sobě i svému klientu. Začíná předstírat, že pracuje na zadaném úkolu, přitom však připravuje důkazy, které by usvědčily profesora. Když má vše připraveno, žádá Olgu o pomoc a předává jí usvědčující důkazy zabalené do dvou balíčků.

Druhý den ráno prchá z ústavu ale v patách má okamžitě profesorovy zabijáky. Mocní, jejichž zájmy jsou ohroženy, mají, jak je vidět, pod kontrolou i policii.

Je nutné připravit obvinění. Vražda. Obětí se stává náhodný řidič, kterého profesorovi zabijáci zastaví na cestě nedaleko ústavu. Náčelník policie dostává popis vraha a příkaz tohoto muže zastřelit na útěku.

To všechno ovšem Randall netuší. Spatřuje policejní vůz a vydává se k nim. Je okamžitě zatčen. Je posazen do auta, které řídí sám náčelník policie. Náhle auto zastavuje. Jsou na okraji polní cesty. Kolem jsou jen pole.

" Vystupte si !" nařizuje náčelník policie.

" Proč ?" ptá se Randall podezřívavě.

" Povídám vystupte!!"

Jsou ve voze sami. Kolem nikdo není. To je podezřelé. Randall se rozhoduje bleskově. Prudký útok, uspat policistu a za pár okamžiků je volný. Svými pouty ještě připoutá policistu k volantu a zmizí v porostu.

Za lesem, na okraji města je trochu osamělý dům. Vniká do něj a ve starobyle zařízeném pokoji nachází starou, ale velmi činorodou

dému. Ta je po počáteční nedůvěře velmi ochotná. Zvláště když zjistí,kdo vlastně její návštěvník je. Zdá se, že má vůbec zločince raději než představitele zákona. Rozhoduje se dokonce, že svému nezvanému hostu pomůže.

Brzy nato je však nový úkryt prozrazen.zbabělým řezníkem, který starou paní udá. Policista, kterému řezník vše ohlásil,se sám vydá do domu na okraji města. Vyrazí dveře, ale vtom okamžiku ho stařena zastřelí. S potěšením. Randall musí znova prchat.

\+ + +

Je večer. V ulicích je klid a v televizi právě běží zprávy. Televizi má zapnutou i Randallův důvěrný přítel, obeznámený se vším,co advokát podniká. A v televizi právě probíhá zpravodajství o dopadení advokáta Randalla, obviněného z vraždy, který byl zatčen v odpoledních hodinách ve městě. Podivné na celém případu je to , že obhájce se policii přihlásil sám, a že o chystaném zatčení byly sdělovací prostředky upozorněny předem, tak,aby se mohly zatčení zúčastnit, anonymním telefonátem.

Randallův přítel pracuje jako vrchní dozorce ve vězení,kam byl dopraven i Randall. Okamžitě se obléká a odjíždí do budovy vězení kde navštěvuje Randalla. Ten mu vysvětluje, že tisk a televizi potřeboval proto,aby zatýkání přežil. Co za tím vším vězí však odmítl prozradit z obavy,aby do celé záležitosti nezatáhl další lidi.

Mezitím přichází do bytu jednoho z dozorců muž, který tvrdí, že je dozorcův bývalý spolužák. Sotva však zůstanou sami, přestane a jde rovnou k věci. Dostane 20 000,- pokud předá před zítřejší pravidelnou procházkou vězni,který sedí vedle Randalla vystřelovací dýku.Pokud odmítne, podepíše tak rozsudek smrti své ženě, dětem i sobě.

Plán je velmi prostý.Jeho zmaření je však stejně prosté. Vrchní dozorce změní kód zámku.Vězeň je tak izolován a nemůže jít na pravidelnou procházku. Nemůže však dostat ani jídlo. Nemůže se mu však také nic stát. Zatím je v bezpečí.

Protivník reaguje okamžitě. Komando zabijáků zlikviduje podplaceného dozorce, který měl předat nůž a celou jeho rodinu. Další zabijáci chytnou vrchního dozorce a mučením se z něj pokouší dostat nový kód.

Soudce, který má řídit zítřejší soud,je předvolán k velkému bosovi:

"Zařiďte to jak chcete, ale Randall nesmí zítra vypovídat."

Přichází proces, kterého se advokát dožívá ve zdraví.Soudní síň je plná. Očekává se senzace.Přichází Olga a předává Randallovi oba balíčky,i když ví, že tím škodí svému otci. Randall jí není lhostejný.

Soud začíná.Výsledky počítače byly zkontrolovány a souhlesí s nimi obžaloba i obhajoba,tedy Randall ,který se obhajuje sám. Soudní přelíčení je zahájeno. První se o slovo hlásí obžaloba.Její výrok je pro Randalla i soudní síň ranou:

"Vážený soude. Obžalobě byly předloženy nové průkazné důkazní materiály,na základě kterých se obžaloba rozhodla upustit od trestního stíhání a žádáme,aby byl obžalovaný bez prodlení propuštěn na svobodu."

" Ale já chci vypovídat !!! " kričí advokát zoufalý z toho , jak snadno byl umlčen. V síni cvakají blesky a bezmocný obhájce je policisty vyvlečen pryč ze síně.

Je to marné, říká si , ale přesto vedou jeho první kroky do nemocnice, kde leží, stále ještě v bezvědomí, jeho přítel, vrchní dozorce,zmrzačený profesorovými zabijáky. Nezradil. Ani za cenu vlastního života .Lékař přetahuje přes zohavený obličej přikrývku. Je konec.

V jeho mysli pomalu zraje rozhodnutí. Vydává se k soudní budově, kde byl před několika okamžiky operován a probuzen Lanzo Guerrera. Oči za obroučkami brýlí už nejsou energické a tvrdé.Jsou plné bázlivého strachu,krotké. Jeho pohyby jsou malátné . I tady přichází Randall pozdě. Teď když má v ruce důkazy, nemá o ně už Guerrera zájem. Je smířený s osudem a velice lituje toho,co udělal. Hnusí se mu pomyšlení na to,jak dřív žil.

To je strašné! Randall je otřesen. Vykonává poslední návštěvu. U Olgy, která se mu snažila marně pomáhat. I ona je smířena s osudem a snží se Randalla přesvědčit, aby se přestal vzpírat. Sám to nezmění, sám nedokáže vůbec nic a on je opravdu sám. Prosí ho,aby zůstal s ní. Mohli by si přece vytvořit vlastní malý svět, izolovaný od toho okolního hnusu.

Randall odmítá a odchází. V mysli má prázdno.Před očima mu defilují oběti posledních dnů. Lanzo Guerrera a jeho řidič, mladá dívka, která musela zemřít,aby mohla být vyroben zločin, vrchní dozorce a Randallův nejbližší kamarád.

Poslední zoufalé rozhodnutí. Odchází na schůzku s panem profesorem a tajemným bosem, který stál celé věci v pozadí.Ten nejmocnější, který tahá za provázky loutek v podivné hře o moc a peníze.

"Věděl jsem, že přijdete,přátelé," vítá ho se sladkým úsměvem profesor. Randall vytáhne revolver. Třeskne několik výstřelů a profesor i velký bos se hroutí do svých křesel. Jejich drahé obleky se barví rudě. Zlo bylo potrestáno? Jak naivní. Na jejich místo přijdou jiní, stejně schopní, stejně bezohlední. Bylo to zbytečné.

Randall naposledy pohlédne na mrtvé před sebou.Polkne. Zavře oči. A pak zazní ještě jeden výstřel. Poslední.

Atmosféra celé inscenace byla chmurná, plná beznaděje a bezmocnosti. Každý pokus postavit se zlu nebo se před ním třeba jen chránit, byl předem odsouzen k nezdaru. Hodnověrnost celé inscenace však narušovaly a atmosféru rozmělňovaly tradiční vady našich inscenací. Ačkoliv se jednalo o příběh z budoucnosti,a to budoucnosti dosti vzdálené / elektronické soudy, hibernace, zásahy do mozku/, odehrával se v naprosto současných, někdy snad i trochu zastaralých,dekoracích . Například pohled do "pracovny hibernizátorů" musel v každém vyvolat úsměv. Představte si komůrku 7x7 m a v ní na stolech řadu TV přijmačů Pluto, které chaoticky blikaly. No a takových chuťovek tam bylo víc.

Stejně rušivě působil i"konzervovaný" zvuk a studiová čistota zvuku, zbaveného většiny ruchů, hluků a hudebního doprovodu v pozadí. Pokud tedy někdo chtěl proniknout do atmosféry příběhu a pocítit onu beznaděj, musel u televizní obrazovky pořádně máknout.

Pavel Kolář

REAGUJI NA ...

knihu LOTHARA BISKEHO " a jedeme dál"
kterou vydal Čs. filmový ústav v roce 1989

nebo aspoň všechny, kteří si chtějí koupit knihu Lothara Biskeho /NDR/ " a jedeme dál", kterou vydal Čs.filmový ústav na křídovém papíře.Nenechte se zmást,jako já, obálkou,ze které hledí Luke Skywalker a nějaká vesmírná obludička připravená zatnout drápky.

Nevěřte ani zběžné prohlídce, jako jsem to z nedostatku času udělal já.Kniha je sice plná fotografií z filmů Star Wars,Close Encountřes of the Third Kind,Red Sonja,Terminátor,Godzilla,Evil Dead,Mad Max, ale v textu celé knihy je SF tvorbě věnováno všeho všudy 213 řádků, což je z celkových 195 pouhých pět stránek a z nich jsou tři věnovány filmu Futureworld a jedna filmu Network.

Autor v celé knize dští oheň a síru na filmovou tvorbu vznikající na západ od Šumavy a hlavně pak v USA. Všechno je tam špatně. Filmy se natáčí buď proto,aby štvaly lid proti Sovětskému Svazu a

komunismu, proto,aby oblbly amerického diváka, který už je tak degenerovaný, že věří všemu, včetně Supermana /str.58/ a čeká,kdy už přiletí, nebo proto,aby nasadily chavné pozlátko a odpoutaly pozornost chudáků američanů od tvrdé a nepříjemné reality zahnívajícího kapitalismu.

V obsahu se dovídáme mimo jiné, že"obrazovka zničila v USA potěšení číst"/ a asi proto tam ročně vychází "jenom" 1000 titulů SF knih, které asi vůbec nikdo nečte./ Taky se tady rozčiluje, že se v Hollywoodu natáčí tak šíleně drahé filmy a jinde přitom umírají lidé hlady.Plynule přechazuje a dostává se až ke kritice filmu Všichni prezidentovi muži, který jsme mohli vidět i u nás. Tento příběh dvou novinářů,kteří odhalili aféru Watergate kritizuje proto, protože-prý byl natočen jenom kvůli tomu,aby americké diváky přesvědčil o tom, že v novinách je jen pravda a nic než pravda, a že novináři,to jsou chlapíci, ti vždycky zjistí jak to bylo a dají všem vědět. Ve skutečnosti to prý tak není a z Biskyho rozboru vyplývá, že ve skutečnosti je v amerických novinách pravdivé jenom datum.

No a o sci-fi se tam dovídáme, že Star Wars je náhražka, která má rozčarovanému americkému národu umožnit zapomenout na nespravedlnost války ve Vietnamu a byl natočen jen a jen proto.Taky se dovídáme, že ve Spielbergových Blízkých setkáních třetího druhu se mimozemšťané jeví jako andělé snášející se z nebe. Víra v zázraky, božskost a tajuplné síly tak odvádějí fantazii od skutečnosti zmítané krizemi.

V kapitole nazvané Svět budoucnosti -krok zpět /str.163/ z obsáhlého povídání o filmu Futureworld vyplývá, že americký divák už tak zhloupl, že je schopen uvažovat jen v dimenzích, které vymezí film.Všechno,co je mimo jeho rámec,je pro obsah jeho mozkovny nepřijatelné.

Kniha je velice neobjektivní a zaujaté a závěr, který z ní vyplývá,je jednoznačný. Prostě všechno je špatně, Amerika by se měla bez odkladů podminovat a vyhodit do vzduchu.Hlavně by měla ze světa zmizet Americká kinematografie, takže já teď půjdu a smažu Blízká setkání třetího druhu, Star Wars, Coocon, Dark Crystal, Blade Runnere, E.T. a všechny ostatní zlé filmy a nahraju na jejich místo film Premie, Sedmnáct zastavení jara, Okres na severu a Rodáky.

Pavel Kolář

REAGUJI NA ...

...svůj článek Zemřeš, kdy budeme chtít SR

Nedávno jsem odevzdal pro tiskárenské "rotačky" Světelných roků obsah a malou minirecenzičku na televizní inscenaci , kterou vysílala ČST pod názvem Zemřeš,kdy budeme chtít. Můj dojem z příběhu nebyl tehdy moc dobrý, dalo by se říct, že mi hra proklouzla vědomím provázena pouze naprostou lhostejností. Když jsem pak zpracovával obsah a pokoušel se inscenaci hodnotit, netušil jsem, že za necelý měsíc se mi dostane do ruky její literární předloha, která se ovšem nejmenuje Kandidáti smrti, ale jen Kandidát smrti. Jedná se samozřejmě o kandidaturu advokáta Jasona Randalla, který se opovážil píchnout do vosího hnízda.

Knihu jsem samozřejmě přečetl. Nejdřív ze zvědavosti a s úmyslem porovnat inscenaci a knihu, později se zájmem a ke konci už s radostí. Kniha, na rozdíl od hry,je totiž čtivě udělaná, má spád a mnohé je v ní na rozdíl od filmu dotaženo až do konce a vysvětleno.Nemíním tady ovšem dělat recenzi na knihu. To přenechám povolanějším ve fanzinech, k tomuto vhodnějších. Chtěl bych jenom upozornit na několik odchylek a odlišností.Odlišností mezi tím,co jsem viděl a co jsem četl.

V podstatě by se dalo říci, že se zpočátku inscenace věrně držela dění v knize, souhlasí dokonce i většina dialogů. První, zpočátku jen nepatrný rozdíl jsem zaznamenal při Randallově návštěvě Ursuly Faillardové, milenky svého klienta. Vybavil se tady povzdech o snaze dostat do každého filmu, každé TV hry aspoň jedno nahé ženské tělo, třeba i bez jakýchkoliv dalších souvislostí.

Takže Randall s paní Faillardovou nehovořil v hale zabořen do drahého křesla, ale v bazéně, kde si paní Faillardové plavala kliďánko úplně hambatě. No, ale budiž.

Další věcí, která se v obou případech lišila byla podoba pana profesora Lamonta, živícího se zprostředkováváním a výrobou důkazů všeho druhu. V knize"...malý šedivý človíček. Bílý kadeřavý věneček vlasů a růžové tvářičky. Růžovoučký dědeček..." na obrazce naopak upjatý elegán ostře řezaných rysů (hrál ho L. Lakomý, nechť si každý vybaví sám), čímž se vytratil ten ostrý kontrast mezi dojmem, který Lamont vyvolal v Randallovi a jakým ve skutečnosti byl.

To vše jsou ovšem nepodstatné detaily, které stejně jako vynechání některých drobných epizod nemělo na děj žádný vliv. Ovšem v okamžiku,kdy se hra přehoupne přes polovinu, začíná se děj od knihy odklánět a kniha na rozdíl od inscenace nabývá na dramatičnosti a spádu. Prvním výrazným odkloněním od knihy je vynechání spojovacích pasáží mezi jednotlivými etapami Randallova útěku z Lamontovy vily, ale hlavní odlišností, která staví celou televizní verzi do jiného světla je Randallův proces. Kniha je daleko optimističtější,protože soudní líčení se nejen konalo , ale Randall ho dokonce vyhrál. Taky tady na rozdíl od televizní verze přežil Randallův přítel, vězeňský dozorce Ivan Berman, nelidské mučení .

Stejně jako v inscenaci i v knize se na konci střílí. Obětí se však nestane pan Lamont a jeho boss (tak naivní jako naši filmaři Z. Jurjev nebyl), ale párek goril, které měly na svědomí Ivana Bermana.

Třetí kulka, kterou si Randall nechal pro sebe,se v knize nekonala. Když je nepřítel zlikvidován,obhájce pistoli poslušně odloží a odejde. Celkové vyznění knihy je optimističtější a postavy i děj jsou daleko plastičtěji prokresleny.

Co říci na závěr? Snad jen že jsem tady nestačil probrat pro nedostatek místa všechno, ale že knihu mohu, na rozdíl od filmu, vřele doporučit.

Pavel Kolář

Planeta všech snů

V sobotu 23. dubna vysílal čs. rozhlas na stanici Vltava vědecko - fantastickou hru pro mládež "Planeta všech snů". Hra se skládala v podstatě ze dvou samostatných příběhů, spojených postavou vypravěče - pilota kosmické lodě (zas. umělec L. Munzar).

První příběh Planeta C2 začíná okamžikem, kdy náš hrdina zachytí gravitační vysílání(!) s žádostí o pomoc z planety C2. Po přistání na planetě však nalezne pouze dávno opuštěná města, po jejich obyvatelích ani stopy. Sonda, kterou vyšle na průzkum vzdálenějších oblastí planety nečekaně havaruje. Přesněji řečeno, je zničena! To jej upozorní, že planeta není tak opuštěná, jak se na první pohled zdá. A skutečně, zanedlouho se mu ohlásí jeden z jejich obyvatelů - starý muž. Stařec jej seznámí se situací, která vznikla na planetě: Centrální počítač postupně přebíral na úkor lidí stále více jejich problémů, úspěšně je řešil a lidem život na planetě všemožně usnadňoval. Nakonec lidské společenství dosáhlo vrcholu dokonalosti tím, že se lidé a počítač spojili navzájem v jeden celek. Veškerý jejich další život, všechny myšlenky, pocity, osudy, se nadále odehrávají pouze v paměti počítače.

Pilot má k tomuto uspořádání světa určité výhrady. Počítač se jej snaží přesvědčit, nabízí mu,aby se s ním rovněž spojil a přesvědčil se o dokonalosti tohoto společenství. Pilot však tuto léčku prohlédne a z planety odlétá.

Druhý příběh se jmenuje Bouda. Jeho děj je snad ještě naivnější, než děj příběhu předchozího: Na Zemi dochází důsledkem skleníkového efektu k výraznému oteplení. Díky němu začínají tát ledovce, což vede k dobře známým komplikacím.
Lidstvo vyšle tedy našeho hrdinu k Síriu, ke spřátelené civilizaci,s žádostí o pomoc. U Síria však čeká pilota opět překvapení. Obyvatelé planety vedou zcela bezstarostný, klidný

život. Všeho hojnost, slavnost střídá slavnost, na všechno je dost času. Pilot jen obtížně přesvědčuje obyvatele planety, že technika, která na jejich planetě člověku opravdu jen slouží, se na Zemi proměnila ve zlého pána. Nakonec však obyvatelé planety lidem na Zemi přece jen pomohou.

xxx

Tak co na to říkáte? Nezdají se vám být tyto příběhy příliš strhující? Nepřipadá vám, že jste je už někde někdy četli? Tipujete, že pilot se jmenoval Pirx či Iljan Tichý? Bohužel, musím vás zklamat. Autorem literární předlohy není nikdo jiný, než Jiří Čelovský!

Že vám to jméno nic neříká? Ani se nedivím, pokud i další práce tohoto autora jsou či budou napsány v podobném duchu, pak si ještě hodně dlouho jeho jméno příležitostní čtenáři či náhodní posluchači nezapamatují.

Čelovský ničím nepřekvapuje. Používá osvědčené rekvizity SF padesátých let, skok hyperprostorem, inteligentní počítač, silové ochranné pole aj. Kulisy, ve kterých se jeho nepříliš dramatické příběhy odehrávají, jsou neustálým užíváním SF autory již natolik opotřebované, že fanouška SF mohou jen těžko zaujmout. A myšlenka, kterou snad Čelovský chtěl do své hry vložit - varování před nekontrolovatelným vývojem techniky - je při dnešním stavu rozvoje společnosti, neuvěřitelně naivní. Čelovský na jedné straně poukazuje na určité nebezpečí, které ze strany techniky lidstvu hrozí, ale na druhé straně, kde by posluchač či čtenář očekával určité varianty řešení, je pusto a prázdno. Respektive v prvním případě bezmocný pilot prchá z planety, v případě druhém Zemi pomáhá spřátelená mimozemská civilizace.

Po vyslechnutí této hry se nabízí myslím jediná otázka: Zda je lepší žádná SF než špatná SF?

/scénář: J. Borkovcová, R. Nikodém, J. Berger,
režie: J. Berger
zvukové efekty: M. Nikodém
hrají: z.um. L. Munzar, M. Nohýlek, J. Patočka, M. Rychlíková

L. Peška

Konec srpna v hotelu Ozón

Země vzniku : ČSSR, 1966
Kamera : Jiří Macák
Scénář : Pavel Juráček
Hudba : Jan Klusák
Režie : Jan Schmidt
Hrají : Beta Poničanová, Hana Vítková aj.

- Všechno se mění ... Lesy, řeky, údolí ...
Tři roky nevím, kde jsme, tři roky nevím, kam jdeme ... Až dnes ...
- Ta řeka není hluboká ...
- Tam dole v údolí stál kdysi most. Uplaval mi pod ním nafukovací míč. Říkali mi, že doplave až do moře. Líbilo se mi tu. Ale mohlo to být i jinde ...

- Čerstvé mléko ! Patnáct let ho děvčata nepila. Bude jim špatně ...

- To je muž ?
- Ano. Má přece vousy ...

- Na té fotografii jsou Benátky, město v Itálii.
- Co je to "itálie" ... ?

- Vy jste tu sám ? /hrůza v hlase/
- Ano. Jako poslední zemřel před dvanácti lety synovec. Bylo mu čestnáct. Umřel jako všichni na leukémii ...

- Kam chcete jít ?
- Tam. Přes kopec. /gesto rukou/
- Odtamtud jsem přišel před třiceti lety. Nic tam není.
- Tak půjdeme jinam. /hloupá tvrdohlavost/
- A co chcete hledat ?
- Lidi !!

Takovéto dialogy se mohou odehrát jen ve značně výjimečných a pro nás naštěstí nezvyklých situacích. Jednou z nich je i stav lidstva a naší modré planety poté, co se TO stalo. Blíže se ve filmu "Konec srpna v hotelu Ozón" nedozvíte, co po odpočítávání

vlastně bouchlo. Z různých náznaků jen pochopíte, že jeden den noviny vyšly, druhý den už to nestihly ...

Snad jaderná, snad biologická, snad konvenční válka to byla, která způsobila, že nyní osm dívek ve věku 15-20 let putuje pod laskavým-nelaskavým vedením Staré, staré statečné ženy, světem a hledají lidi. Hlavně muže, kteří by byli schopni uvést znovu do chodu reprodukční proces.

Snad v ději padnou jen dvě jejich jména : Barboma, Judita. Ani jejich charaktery nedostanou příliš prostoru. Trochu více se scénář věnuje Staré. Dozvíme se, že se jmenuje Dagmar Hustolesová, že si pamatuje dobu před TÍM, že cítí velkou zodpovědnost za osud dívek, že taktéž zažije pocit úlevy, když na cestách dorazí až k polorozpadlému hotelu Ozón, v němž žije starý muž Oldřich Hubert, že zklamání brzy následuje, neboť pan Hubert nemá mladších potomků ...

Stará žena již není dále schopná nést sama tíhu osudu, vyčerpání pokoří nedostatkem vitamínů oslabený organismus a Stará umírá.

Vedení skupiny zcela samozřejmě převezme nejstarší z dívek. Ani ona, ani její nynější svěřenkyně nemají zájem /chuť, nápad .../ zůstat v hotelu déle než bude trvat pohřeb Staré. Marně je pan Hubert přesvědčuje, žádá a prosí, aby ho neopouštěly. Když vidí, že nezůstanou kvůli němu, snaží se je nalákat na bohatství údolí, v němž hotel Ozón stojí; nezapomene ani na blízký bunkr plný zatím nezrezivělých konzerv.

Koná marně. Ve svém zoufalství a notné dávce vzpurnosti odmítá jít s dívkami pryč.

Ještě vehementněji odmítne odcházejícím vydat svůj veliký poklad - gramofon s jedinou deskou "Škoda lásky". Tento technický zázrak, díky systému na kliku nepotřebující již neprodukovanou elektrickou energii, předchozí večer dívky přímo uchvátil. Fascinovaně poslouchaly první hudební tóny v životě. Několikrát za sebou jim musel pan Hubert pouštět nádhernou českou polku.

Několikrát nepřetržitě za sebou. Zatímco v křesle na druhém konci dlouhého stolu umírala Stará ...

Dívky si vezmou gramofon násilím. Prostě a jednoduše bránícího se starého pána zastřelí. Jako krávu před několika hodinami,

jako psa před pár dny. Jako psa.

Dále film v zobrazování dalších osudů tulaček nepokračuje. Myslím si, že ani není potřeba ...

Při sledování např. "Mad Maxe III.", který popisuje skoro stejné dějinné údobí z budoucnosti, jsem měl hodně práce zapamatovat si všechny události. Film byl prostě nabitý dějem. Na víc autorům téměř nezbylo místo. Podobný osud stihl i "Damnation Alley" a "Mad Maxe II.".

Mám radost, že v případě "Konce srpna v hotelu Ozón" je tomu jinak. Děje pramálo - poměrně podrobný /!/ obsah před chvílí dokončený je toho důkazem. Mnohem více prostoru scénárista a režisér poskytli náznakům /ale i polopatickým ukázkám/, jak by mohl vypadat život v českých zemích /obecně - na Zemi/ po válečné katastrofě. Zjišťujeme, že příroda se /údajně/ moc nezmění - její úpadek je pozvolný a rozklad dlouhodobý /voda není zamořená, ovzduší dýchatelné, zvířata jedlá/; naopak jednání lidí dozná převratných úchylek. Nejvýznamnější z nich se jeví pohrdání životem. Vlastním, zvířecím, cizím, přírodním. Ne, vlastně ne. Pohrdat můžeme jen tím, co známe. A děvčata život v pravém slova smyslu nikdy nepoznala - a už nepoznají ...

Minulost něco znamená jen pro ty, kdo žili před TÍM /Stará, pan Hubert/. Přítomnost s každým smýká sem a tam. S některými tak, že budoucnost již nezažijí. A těm zbývajícím není co závidět ...

Shlédnutí filmu Jana Schmidta "Konec srpna v hotelu Ozón" pro mě znamenalo poznání nových jmen filmových tvůrců a nových hereckých tvůří. Z herců zřejmě nikdo svou rolí neprorazil /možná, že Schmidt angažoval i neherce/, jen představitele pana Huberta jsem viděl v několika filmech pozdějšího data. A Jan Schmidt ? Prý s hercem a režisérem divadla Y má společné jen to jméno ...

Standa Čermák

Alenka /il.Pavel Kolář/ 1
Něco z Alenky /Pavel Kolář/ 2
Zemřeš, kdy budeme chtít /Pavel Kolář/ 5
Reaguji na knihu Lothara Biskeho /Pavel Kolář/ 11
Reaguji na Zemřeš... /Pavel Kolář/ 13
Planeta všech snů /Láda Peška/ 15
Konec srpna v hotelu Ozon /Standa Čermák/ 17
Obsah 20
Příště 20

SVĚTELNÉ ROKY - Filmově-reportážní magazín pro problematiku SF. Vydává Scifia of C.A.P. & company KSPVTU v nakladatelství Bellatrix. Přetisk povolen pouze se souhlasem redakce a s přesným udáním pramenů. Příspěvky posílejte na adresu redakce. Výhradně pro soukromou potřebu odběratelů. Náklad 13 výtisků. ZDARMA!
Číslo bylo dáno do tisku 1.10.1989. Vyšlo na podzim 1989.

© RSR 1989

SR

PŘÍŠTĚ

